

Lakialoite LA 49/2018 vp

Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lakialoite laiksi perusopetuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään, että perusopetuslakia muutetaan lisäämällä äidinkieleltään viittomakielisille kuuleville lapsille (ns. CODA-lapset) oikeus saada huoltajan päätöksen perusteella opetusta myös viittomakielessä äidinkielenä.

PERUSTELUT

Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Lain tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävien henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumista. Viittomakielilain määritelmän mukaan viittomakieltä käyttävä on henkilö, jonka oma kieli on viittomakieli. Lain piiriin kuuluu myös normaalikuuloisia henkilöitä, sillä suuri osa viittomakieltä käyttävistä kuuroista saa kuulevia lapsia. Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 294/2014 vp) mukaan "Viittomakieltä on pidettävä henkilön äidinkielenä myös silloin, kun ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai joku hänen vanhemmista sisaruksistaan on viittomakielinen ja viittomakieltä on käytetty lapsen kanssa syntymästä lähtien. Ensin mainitulla tarkoitetaan niin sanottuja CODA-lapsia, joilla ainakin toinen vanhemmista on viittomakieltä käyttävä kuuro, kuurosokea tai huonokuuloinen."

Viittomakielilaki tunnustaa myös CODA-lasten viittomakielisen ja siihen liittyvän kulttuurisen identiteetin. Lisäksi se asettaa viranomaisille toiminnassaan velvollisuuden edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. On perusteltua tukea CODA-lasten mahdollisuutta saada syvällistä tietoa molemmista omista kielistään. Kielitiedon lisäksi myös kaksikielisten lasten identiteetin kehittymistä on tuettava, sillä tasapainoinen identiteetti on lasten hyvinvoinnin pohja.

Perusopetuslain mukaisesti opetuskieli on useimmiten suomi tai ruotsi. Äidinkieleltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten lasten on mahdollista saada opetusta myös omasta äidinkielestään opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän valtion erillisrahoituksen turvin. Tämä oikeus ei kuitenkaan ole koskenut sellaisia viittomakielisiä lapsia, joiden opetuskieli on muu kuin viittomakieli. Kouluilla on mahdollisuus järjestää CODA-oppilaille opetusta myös viittomakielessä, mutta tähän ei ole velvollisuutta, eikä siihen saa valtiolta rahoitusta. Tällä hetkellä opetusta on saatavilla erittäin satunnaisesti muutaman opetuksenjärjestäjän vapaaehtoisen toiminnan pohjalta.

Lakialoite LA 49/2018 vp

CODA-oppilaitten mahdollisuutta saada opetusta viittomakielestä voidaan vahvistaa säätämällä perusopetuslakiin velvollisuus tarjota viittomakielen opetusta äidinkielen opetuksena oppilaan huoltajan päätöksen perusteella. Tämä oikeus koskisi niitä äidinkieleltään viittomakielisiä, joille viittomakieli eli ole opetuskieli, eli niitä kuulevia, joilla ainakin toinen vanhemmista on viittomakieltä käyttävä kuuro, kuurosokea tai huonokuuloinen. Muutos asettaisi äidinkielenään viittomakieltä käyttävät tasa-arvoisempaan asemaan muihin vähemmistökieltä äidinkielenään käyttäviin nähden.

Nykytilan arviointia

Perusopetuslaki (628/1998) sisältää erillisiä mainintoja viittomakielen käytöstä opetuksessa (10 § Opetuskieli ja 12 § Äidinkielen opetus). Perusopetuslain opetus- ja äidinkieltä koskevat pykälät on laadittu aikana, jolloin viittomakieltä käyttävät kuurot sijoittuivat lähes poikkeuksetta valtion ja kuntien ylläpitämiin kuulovammaisten kouluihin erityisoppilaan statuksella. Myöhemmin kyseiset erityiskoulut on suurimmaksi osaksi lakkautettu tai sulautettu yleisopetusta antaviin kouluihin. Viittomakielen käytön vähenemiseen kuulovammaisten opetuksessa on vaikuttanut myös sisäkorvaistutteen yleistymisen ja siihen liittyvän kuulon kuntoutusprosessin suositus olla käyttämättä viittomakieltä.

Perusopetuslain laatimisen aikaan viittomakieltä käyttävien kuulevien kieli- ja kulttuuritietoisuus oli heikompaa kuin tätä nykyä eikä heidän tarpeitaan kaksikielisinä ja -kulttuurisina tunnistettu kovinkaan laajasti. Heidän oikeutensa äidinkielen opetukseen pitkälti sivuutettiin viittomakielen opetusta pohdittaessa, ja opetuksen järjestämisen säädöstausta jäi puutteelliseksi. Perusopetuslain säätämisaikana vallinneen tilanteen vuoksi viittomakieliä ei myöskään ole sisällytetty vieraskielisten äidinkielenopetukseen varatun valtionavustuksen piiriin, koska viittomakieltä ajateltiin käytettävän ainoastaan kuulovammaisten kouluissa, joiden rahoitus oli järjestetty muulla tavalla.

Perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa viittomakielisten kuulevien oppilaitten asema on tunnistettu: "Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia." (OPS 2014, s. 87) Viittomakieltä käyttävien kuulevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä käytännössä on kuitenkin ollut merkittäviä puutteita.

Taloudellisten vaikutusten arviointia

Opetushallituksen selvityksessä Kuurojen ja viittomakieltä käyttävien oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt lv. 2013—2014 (2014:11) todetaan, että CODA-oppilaiden määrän arviointi Suomen kouluissa osoittautui vaikeaksi. Saaduissa vastauksissa heidät muun muassa sekoitettiin kuulovamman vuoksi viittomia käyttäviin. Äidinkieleltään viittomakielisiä oppilaita opettavasta 23 koulusta kymmenen ilmoitti kymmenestä äidinkieleltään viittomakielisestä oppilaasta, joiden vanhemmista ainakin toinen on kuuro tai oppilaalla on kuuro sisarus. Viittomakieltä toisena kielenä käyttäviä oppilaita on ilmoituksen mukaan 15 koulussa. Toisena kielenä viittomakieltä käyttävistä oppilaista 28 on vastaajien mukaan joko kuurojen vanhempien lapsi tai kuuron sisarus.

Lakialoite LA 49/2018 vp

CODA-oppilaat, lv. 2013—2014 (OPH)	Koulujen lkm (N=23)	Oppilaiden lkm
Viittomakieli äidinkieli	10	10
Viittomakieli toinen kieli	15	28

Koska viittomakieltä käyttäviä kuuroja arvioidaan maassamme olevan vähintään 4 000, koulujen rehtoreilta sähköpostikyselyn avulla saatuja lukumääriä (noin 40 viittomakieltä käyttävää kuulevaa oppilasta) ei voida yhteisön kokoon ja ikärakenteeseen nähden pitää kovin luotettavina. Asia vaatisi siis tarkempia lisäselvityksiä ennen kuin on pätevästi mahdollista arvioida tässä aloitteessa ehdotetusta muutoksesta aiheutuvat tarkat kustannukset.

Yhteenveto

Viittomakielen opetusta lisäämällä voidaan joka tapauksessa vahvistaa viittomakieltä käyttävien kuulevien oppilaiden osaamista ja ymmärrystä äidinkielestään ja tukea heidän kaksikielistä identiteettiään. Ehdotettava muutos asettaisi CODA-oppilaat tasa-arvoisempaan asemaan muiden vähemmistökieltä äidinkielenään käyttävien oppilaitten kanssa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perusopetuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perusopetuslain (628/1998) 12 §:n 2 momentti sekä
lisätään 12 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

12 §

Äidinkielen opetus

Äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä.

Äidinkieleltään viittomakieliselle opetetaan äidinkielenä huoltajan valinnan perusteella viittomakieltä.

Lakialoite LA 49/2018 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 9.10.2018

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Timo Harakka sd